

**Josip Jurinović Pećarski, *Moja sjećanja na priče i sudbine brsečkih pomoraca*, Katedra Čakavskog sabora općine Mošćenička Draga, Mošćenička Draga, 2023., 154 str.
ISBN: 978-953-59348-4-4.**

Čak šesnaest godina nakon prve knjige *Mali svjedoci velikih promjena: život Svetojelenčana u 20. stoljeću* izašla je druga knjiga Josipa Jurinovića Pećarskog (1928. – 2020.), zaljubljenika u rodni kraj. Kao rezultat dugogodišnjeg prikupljanja i bilježenja podataka i priča iz života pomoraca Brseščine izašla je knjiga *Moja sjećanja na priče i sudbine brsečkih pomoraca*. Autor, nažalost, nije doživio izlazak knjige iz tiska, no na samom zalasku života znao je da će to uslijediti nakon završnih priprema, što saznajemo iz predgovora Marka Blaženića, jednog od urednika knjige. I ovoga je puta autor izdavanje knjige povjerio Katedri Čakavskog sabora općine Mošćenička Draga čiji je bio dugogodišnji član.

U Uvodu saznajemo da se u knjizi govori o trima generacijama mornara koji su plovili na ratnim i trgovačkim brodovima tijekom 20. stoljeća, točnije, o onima rođenima krajem 19. stoljeća, zatim o onima rođenima između 1902. i 1924. godine te o mornarima treće generacije rođenima od 1928. godine nadalje. Također, saznajemo i zanimljivu priču o tome kako je autor došao na ideju zapisivanja priča iz života brsečkih pomoraca: kao učenik petog razreda osnovne škole dobio je zadatak voditi dnevnik, odnosno svakodnevno zapisivati događaje, no kako je svaki dan bio isti, dvanaestogodišnjem Josipu to je brzo dojadilo te je odlučio zapisivati priče iz života ljudi, tada već umirovljenika, s kojima je imao prilike svakodnevno provoditi vrijeme. Potaknut učiteljevim pohvalama, priče je nastavio zapisivati. Potrajalo je to cijeli autorov život.

Knjiga je podijeljena u šest poglavlja: *Početak Prvog svjetskog rata, Plovidba između dva svjetska rata, Brsečki mornari u Drugom svjetskom ratu, Olu-*

ja na Mediteranu (1940. – 1943.), Nestali u moru (1940. – 1943.), Kratko veselje pred veliku buru te I danas plove Brsečani.

Prvo poglavlje posvećeno je Prvom svjetskom ratu. Govoreći o njegovu početku, o objavi mobilizacije Velikog rata, o pozivu mladića u vojsku, autor kazuje kako se to odražava na njegovu malu Brsešćinu: „Neki su tada pjevali, drugi plakali, kao što to uvijek biva kada se radi o napuštanju svojih ognjišta.” (Jurinović 2023: 15) Autor donosi životne priče pojedinaca koji su u to vrijeme bili na odsluženju vojnog roka te su jednostavno ukrcani na ratne brodove na kojima su nerijetko ostajali do kraja rata, a svojih kuća i obitelji nisu vidjeli godinama. U znak sjećanja, autor donosi i popis onih koji se s raznih bojišta Velikog rata nikada nisu vratili, a ostali su u srcima svojih najmilijih.

U drugom se poglavlju autor osvrće na životne prilike i sudbine Brsečana između dvaju svjetskih ratova. S obzirom na to da se Brsešćina našla pod Italijom, posao se na kopnu teško pronalazio pa su se muškarci, trbuhom za kruhom, opet morali ukrcati na brod. Neki se nisu nikad vratili. Neki su se vratili samo da bi sa sobom u Ameriku ili Kanadu povelu svoju obitelj. Neki su pak, kao i oni u vrijeme Prvog svjetskog rata, na brodu dočekali novi svjetski rat. Ponovno, mnogi su na moru izgubili život, a njihove su obitelji za njihovu pogibiju često saznale preko mornara koji su se uspjeli vratiti kućama. Tako saznajemo i o pogrebnim propisima i običajima na brodu. Autor donosi i priče o sudbinama onih koji su odlučili ostati kod kuće nakon izučenog zanata, ali i anegdote onih koji su se veselili primitku u vojsku jer, kako je tada govorila izreka, „Tko nije za cara, nije ni za curu” (Jurinović 2023: 38).

Treće poglavlje donosi priče brsečkih mornara u Drugom svjetskom ratu. Autor spominje „oluju” na Mediteranu (1940. – 1943.) u kojoj su pod talijanskom zastavom sudjelovali mnogi mladići i odrasli muškarci Brsešćine i Mošćenišćine. Mnogi koji su se u to vrijeme našli na brodovima izvan Europe nerijetko su postali zarobljenici država koje su imale kolonije po svijetu. Mnogi su doživjeli potonuće jednog broda ili više brodova, no svedeno su se ponovno ukrcavali kako bi prehranili obitelji koje su kod kuće pokušavale preživjeti na škrtjoj zemlji, ako su je uopće imali. Zanimljiv je duži popis brodolomaca spašenih s potonulih brodova, ali i detalji iz zarobljeničkog života mornara iz kojih vidimo kako su održavali kontakte s obiteljima, kako su se pokušavali vratiti kućama putujući po nekoliko mjeseci, gotovo da možemo osjetiti suze radosnice mornara koji su se sreli negdje daleko od doma misleći da je jedan od njih poginuo.

Autor četvrto poglavlje posvećuje dvanaestorici brsečkih mornara nestalih u moru između 1940. i 1943. godine, uz napomenu da je većina podataka prikupljena iz kazivanja. Osim te dvanaestorice, autor poimence navodi i ostalih sedamnaest mornara koji su stradali na drugim frontovima tijekom Drugog svjetskog rata. Obitelji su, naime, samo poštom dobivale obavijest da je član njihove obitelji izgubljen (*disperso*). Na kraju ovog poglavlja opisan je stari običaj posljednjeg pozdrava koji je označavala zvonjava velikog crkvenog zvona i tako obavještavala puk da je izgubljen još jedan život.

Peto, najopširnije, poglavlje govori o kraju rata, no ne i o kraju muka mnogih mornara koji su nakon kapitulacije Italije 1943. godine postali zarobljenici angloameričkih jedinica na čijim su brodovima nastavili ploviti ili su se pak našli u njemačkim logorima još niz godina. Budući da nije bilo mogućnosti komuniciranja s obitelji, mnogi nisu ni znali što se događa u rodnome kraju: kad su se konačno vratili kućama, umjesto raširenih ruku voljenih, dočekale su ih vijesti o njihovoj smrti. Svaki je mornar imao drugačiju sudbinu. Neke su životne priče zapisali i njihovi potomci te ih autor u cijelosti prenosi u izvornom obliku, neke pisane u dijalektu. Posla je nakon rata bilo, ali u Rijeci koja je za stanovnike Brsešćine bila prilično daleko ako se uzme u obzir da nije bilo prijevoznih sredstava kojima bi svakodnevno putovali. Da bi zadržali posao, mnogi su živjeli kao podstanari, a vikendom se vraćali svojim domovima. Neki su uspjeli dobiti stan u Rijeci u koji su se preselili sa svojim obiteljima. Mnogima je, pak, bilo prenaporno nakon posla putovati natrag kući pa su more i ukrcavanje na brod opet bili jedini izlaz. U pričama je svoje mjesto našao i jedan naš poznati Svetojelenčanin, Josip Uhač, kojeg je papa Ivan Pavao II. htio imenovati kardinalom 1998. godine. Kako se poglavlje bliži kraju, čitamo o sudbinama ljudi kojih se sjećaju i mlađe generacije sadašnjih stanovnika ovih krajeva. Neki su od njih još uvijek živi, neki su u „najboljim” godinama; i oni su imali svoju „epizodu” na moru. Autor donosi fotografije nekih pomoraca prema vlastitom izboru, ali i priču o provođenju vremena na zasluženom odmoru između dvaju ukrcavanja: neizostavna je tu *oštarija* Batelan, igra na boće na *zjogu*, zabava u Dopolavoru u Brseču ili Mošćenicama ili druženje *na place*.

Posljednje poglavlje dotiče se Brsečana koji su plovili u novijoj prošlosti, a neki plove i danas. Njihove su priče i okolnosti života i odlaska na brod znatno drugačije od priča pomoraca o kojima smo čitali u prethodnim poglavljima, no i dalje je to vrlo odgovoran i izazovan posao za koji još uvijek možemo reći da je to kruh od sedam kora.

Vrlo je emotivan kraj knjige u kojemu se autor u poruci na dijalektu obraća mlađim naraštajima Brsešćine govoreći im da ne zaborave što se sve događalo tijekom prošlosti, kako su naši preci od kojih smo potekli teško živjeli na škrtoj zemlji koju su nam ostavili u nasljeđe, a ostavili su nam „svoji jaki i zdravi korēni, keh se ne moramo sramit. Pustili su nan i nekadašnji nadimki po čemu se još jedino prepoznajemo od davne davnine i naša stara stoljetna ognjišća ka se pomalo gase i danaska jih više ni.” (Jurinović 2023: 145)

Ovom je knjigom autor još jednom odao počast običnom čovjeku Brsešćine, onome koji je za opstanak odabrao život na moru i s morem, daleko od rodnog kraja, daleko od obitelji. Podaci o kojima čitamo ne dolaze iz znanstvenih izvora, autor na početku i sam kaže kako se ovdje radi o sjećanjima, njegovim ili ljudi s kojima je razgovarao, upravo zato što u povijesnim izvorima nema previše informacija o stradalima, ali i onima koji su preživjeli „oluje” na moru. Tako je htio sačuvati sjećanje na njih. Osim biografskih podataka o pomorcima, autor čitatelju daje uvid u način života i životne prilike stanovnika Brsešćine krajem

19. i tijekom 20. stoljeća. Djelo, naime, obiluje etnografskim informacijama, a dijelovi pisani na dijalektu prilog su njegovu očuvanju danas, kada se njegov opstanak dovodi u pitanje. Grafički prilozi – stare fotografije, razglednice i dokumenti – vraćaju nas u ta druga ne tako davna vremena. Današnji Brsečani možda su na njima prepoznali svojeg rođaka ili susjeda iz djetinjstva.

Ana Montan Velčić